Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MANUELA CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONY
přednesené dne 5. dubna 2016 [1]

Věc C-57/15

United Video Properties Inc.
proti
Telenet NV

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Hof Van Beroep te Antwerpen (Odvolací soud v Antverpách) (Belgie)]

„Práva duševního vlastnictví — Směrnice 2004/48 — Článek 14 — Náklady řízení — Náhrada nákladů advokáta a znalce — Maximální hranice odměny advokáta“

1. Otázky, které pokládá Hof Van Beroep te Antwerpen (Odvolací soud v Antverpách) v tomto řízení o předběžné otázce mají sice zjevně omezený dosah, ale ve skutečnosti zde vyvstávají delikátní právní problémy. Přestože se v zásadě dotýkají pouze slučitelnosti vnitrostátních norem (v tomto případě belgických) o následné náhradě některých nákladů spojených s řízením stranou, která v řízení neuspěla, s unijním právem, vedou k širším úvahám o dopadu unijního práva na zákony upravující občanské soudní řízení v členských státech.

2. Pochybnosti předkládajícího soudu vyvolalo uplatnění belgického systému (zákon a judikatura kasačního soudního dvora) na dělení nákladů na odměny advokátů a náklady znalců v rámci soudního řízení o ochraně práv duševního vlastnictví. Vzhledem k tomu, že existuje konkrétní ustanovení o nákladech řízení ve směrnici 2004/48/ES [2], mělo by být zásadně dodržováno v procesní právní úpravě všech členských států. Problémem je, jak dát do souladu – je-li to vůbec možné – občanský soudní řád a doktrínu belgického kasačního soudního dvora, když jsou jak řád, tak doktrína v obou případech obecně použitelné na všechny typy řízení, s „odvětvovým“ ustanovením unijního práva, které se konkrétně týká řízení ve věcech duševního vlastnictví.

3. V některých směrnicích lze vysledovat – mezi nimi i v této Směrnici, že zakládá legitimizující titul pro pravomoc Soudního dvora ve věci, která by jinak patřila výlučně členským státům – za účelem harmonizovat některá procesní pravidla v těchto záležitostech. Rozsah působnosti těchto směrnic je logicky omezen na jednu nebo několik jednotlivých oblastí (mezi jinými oblast práv duševního vlastnictví, antimonopolního práva, práva životního prostředí, ochrany spotřebitele). Množství „odvětvových“ procesních předpisů – ne vždy vzájemně slučitelných – které byly začleněny do vnitrostátních právních řádů, může jako nežádoucí důsledek vyvolávat fragmentaci procesního práva v těch zemích, které po mnoha letech a záslužném legislativním úsilí dosáhly vyhlášení obecných procesních zákonů, které nahradily právě onu předchozí různorodost v řízeních a omezily je na jeden společný proces.

1 — Původní jazyk: španělština.

2 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví (Úř. věst. L 157, s. 45; Zvl. vyd. 17/02, s. 32, dále jen „směrnice“).

4. V řízení *a quo* se jedná zaprvé o určení částek, které proto, že patří k odměně advokáta úspěšné strany, má uhradit neúspěšná strana sporu s ohledem na belgické právo, které pro tento účel stanovilo maximální hranice. Zadruhé, co se týče nákladů znalců, potíž nespočívá jen v jejich vyčíslení, ale také v samotném vzniku povinnosti úhrady, zohledníme-li relevantní judikaturu belgického kasačního soudu. Pochybnost spočívá v tom, zda je stanovení takové hranice a judikatorní kritérium slučitelné s článkem 14 směrnice.

5. Položení předběžné otázky umožní ujasnit, zda členské státy požívají určitého prostoru normativní svobody, aby si nastavily systém náhrady nákladů řízení k tíži neúspěšné strany, který je omezuje určitými maximálními hranicemi a limity, nebo samotnou náhradu vylučuje, pokud – v obou případech – spor spadá do působnosti směrnice.

I – Právní rámec

A – *Unijní právo*

1. Směrnice 2004/48

6. Podle bodů 4, 5, 10 a 26 odůvodnění:

„(4) Na mezinárodní úrovni jsou všechny členské státy i samo Společenství v záležitostech spadajících do jejich pravomoci vázány Dohodou o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (‚Dohoda TRIPS‘), schválenou v rámci mnohostranných jednání Uruguayského kola rozhodnutí Rady 94/800/ES […] a uzavřenou v rámci Světové obchodní organizace.

(5) Dohoda TRIPS obsahuje, mimo jiné, ustanovení o prostředcích k dodržování práv duševního vlastnictví, které tvoří společná pravidla použitelná na mezinárodní úrovni a prováděná ve všech členských státech. Touto směrnicí by neměly být dotčeny mezinárodní povinnosti členských států, včetně závazků vyplývajících z Dohody TRIPS.

[…]

(10) Cílem této směrnice je sblížení právních systémů tak, aby byla zajištěna vysoká, rovnocenná a stejnorodá úroveň ochrany duševního vlastnictví vnitřního trhu.

[…]

(26) Při hrazení škod způsobených porušením práva porušovatelem, který věděl nebo rozumně vědět měl, že porušuje právo, by při stanovení výše náhrady škody přiznané nositeli práva měla být zohledněna všechna příslušná hlediska, jako ušlý zisk nositele práv nebo neoprávněné zisky porušovatele stejně jako ve vhodných případech morální újma způsobená nositeli práv. […] Cílem není zavést povinnost stanovit náhradu škody jako trest, ale umožnit odškodnění na základě objektivních kritérií s přihlédnutím k nákladům vzniklým nositeli práv, jako jsou náklady na zjištění porušení práva a totožnosti porušovatele.“

7. Článek 1 stanoví:

„Tato směrnice se týká opatření, řízení a nápravných opatření nezbytných k zajištění dodržování práv duševního vlastnictví. Pro účely této směrnice zahrnuje pojem ‚práva duševního vlastnictví‘ práva průmyslového vlastnictví.“

8. Článek 3 ohledně „obecné povinnosti“ členských států ve vztahu k „opatřením, řízením a nápravným opatřením“ upraveným v kapitole II stanoví:

„1. Členské státy stanoví opatření, řízení a nápravná opatření potřebná k zajištění dodržování práv duševního vlastnictví, na něž se vztahuje tato směrnice. Tato opatření, postupy a nápravná opatření musí být spravedlivá a nestranná a nesmí být nadměrně složitá nebo nákladná, nesmí obsahovat nerozumné lhůty ani nesmí mít za následek bezdůvodná zdržení.

2. Tato doplňková opatření a nápravná opatření musí být rovněž účinná, přiměřená a odrazující a musí být používána způsobem, který zabraňuje vzniku překážek legálního obchodu a poskytuje záruky proti jejich zneužití.“

9. V oddíle 6 kapitoly II, která je věnována „náhradě škody“ a „náhradě nákladů řízení“, figurují články 13 a 14 formulované následovně:

„Článek 13

[…]

1. Členské státy zajistí, aby příslušné soudní orgány na žádost poškozeného nařídily porušovateli práv vykonávajícímu činnost, o níž věděl nebo měl vědět, že porušuje práva, zaplatit nositeli práv náhradu škody odpovídající skutečné újmě, kterou utrpěl v důsledku porušení práva.Při stanovení náhrady škody soudní orgány:

a) přihlédnou ke všem vhodným aspektům, jako jsou nežádoucí hospodářské důsledky, včetně ztráty zisku, kterou poškozená strana utrpěla, k neoprávněným ziskům porušovatele práv a případně i k jiným než hospodářským hlediskům, jako je morální újma způsobená nositeli práv porušením práv; nebo

b) jako alternativu k písmenu a) mohou ve vhodných případech stanovit náhradu škody jako paušální částku na základě takových hledisek, jako je alespoň výše licenčních poplatků nebo poplatků, které by musely být zaplaceny, kdyby porušovatel práv požádal o udělení oprávnění k užívání dotyčného práva duševního vlastnictví.

2. Jestliže porušovatel při výkonu činností nevěděl, ani důvodně nemohl vědět, že dochází k porušení práv, mohou strany stanovit, že soudní orgány mohou ve prospěch poškozené strany nařídit náhradu zisků nebo škod, které mohou být předem stanoveny.“

„Článek 14

[…]

Členské státy zajistí, aby rozumné a přiměřené náklady řízení a další náklady strany úspěšné ve sporu byly zpravidla uhrazeny stranou, která ve sporu neuspěla, jestliže tomu nebrání spravedlnost.“

B – *Vnitrostátní právo*

10. Podle čl. 827 odst. 1 belgického soudního řádu ze dne 10. října 1967 (Gerechtelijk Wetboek), každé zpětvzetí podléhá platbě vzniklých nákladů řízení, k níž je povinná strana, která zpětvzetí učinila.

11. Podle článku 1017 téhož kodexu konečný rozsudek uloží náhradu nákladů straně, jejíž návrhová žádání byla zamítnuta, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak a není dotčena dohoda stran, kterou rozsudek případně potvrdí.

12. Článek 1018 téhož kodexu v odstavcích 4 a 6 stanoví, že náklady se rozumí:

— náklady na všechny prostředky dokazování, zvláště *náklady* svědků a znalců;

— náhrada nákladů řízení stanovená článkem 1022 soudního řádu.

13. V souladu s článkem 1022 příslušného kodexu zahrnuje vyčíslená náhrada nákladů řízení paušální částku na výdaje a odměny advokáta strany, jejímž návrhovým žádáním bylo vyhověno.

Vyhláškou schválenou Consejo de Ministros (Rada ministrů) jsou stanoveny maximální a minimální částky náhrady nákladů řízení, zejména z hlediska povahy a důležitosti řízení.Na žádost jedné ze stran a na základě rozhodnutí se zvláštním odůvodněním soudce může buď snížit, nebo zvýšit náhradu nákladů řízení, aniž překročí maximální a minimální částky stanovené vyhláškou. Soudce při posouzení zohlední:

— hospodářskou způsobilost strany, která neměla ve věci úspěch, za účelem snížení částky náhrady;

— komplexnost věci;

— smluvně sjednané náhrady nákladů pro stranu, která měla ve věci úspěch, a

— zjevnou nepřiměřenost návrhových žádání.

Žádné straně řízení nelze stanovit povinnost zaplatit náhradu nákladů za práci advokáta protistrany, která překračuje částku náhrady nákladů řízení.

14. Podle článku 2 Real Decreto, s výjimkou otázek upravených v jeho článku 4, se náhrada nákladů řízení vyčíslitelných v penězích souvisejících s právními kroky učiněnými prostřednictvím návrhů, určuje následovně:

Tarify pro určení minimálních a maximálních hranic pro náhradu nákladů řízení stanovených článkem 1022 soudního řádu byly upřesněny Real Decreto (královským nařízením) ze dne 26. října 2007.

	Referenční množství	Minimální částka	Maximální částka
do 250,00	150,00	75,00	300,00
od 250,01 do 750,00	200,00	125,00	500,00
od 750,01 do 2 500,00	400,00	200,00	1 000,00
od 20 000,01 do 5 000,00	650,00	375,00	1 500,00
od 5 000,01 do 10 000,00	900,00	500,00	2 000,00
od 10 000,01 do 20 000,00	1 100,00	625,00	2 500,00
od 20 000,01 do 40 000,00	2 000,00	1 000,00	4 000,00
od 40 000,01 do 60 000,00	2 500,00	1 000,00	5 000,00
od 60 000,01 do 100 000,00	3 000,00	1 000,00	6 000,00
od 100 000,01 do 250 000,00	5 000,00	1 000,00	10 000,00
od 250 000,01 do 500 000,00	7 000,00	1 000,00	14 000,00
od 500 000,01 do 1 000 000,00	10 000,00	1 000,00	20 000,00
Nad 1 000 000,01	15 000,00	1 000,00	30 000,00

Podle článku 3 Real Decreto se v souvislosti s návrhy, které se týkají věcí neměřitelných penězi, základní částky pro určení nákladů řízení zvyšují na 1 200 eur, přičemž minimální částka je 75 eur a maximální částka je 10 000 eur.

Článek 8 Real Decreto nastavuje systém aktualizace výše uvedených částek.

II – Skutkové okolnosti v původním řízení a předběžná otázka.

15. Společnost United Video Properties, Inc. (dále jen „UVP“), byla majitelkou evropského patentu EP 1327209, vydaného dne 27. března 2008, pro zálohování dat na serverech v systému médií řízených na principu vydání na předchozí žádost. V přesvědčení, že společnost Telenet NV (dále „Telenet“) porušila její práva z uvedeného patentu, podala UVP dne 7. června 2011 proti této společnosti žalobu. Návrhová žádání směřovala, v souhrnu, k určení, že společnost Telenet porušila její práva k tomuto patentu, a aby jí bylo nařízeno zdržet se jejich dalšího přímého či nepřímého porušování. Dále žádala, aby společnosti Telenet byla uložena náhrada nákladů.

16. Rozhodnutím ze dne 3. dubna 2012, vydaným zastupujícím předsedou Rechtbank van Koophandel te Antwerpen (obchodní soud v Antverpách), byla po protinávrhu společnosti Telenet zrušena belgická část evropského patentu EP 1327209 pro nesplnění požadavku novosti, a společnosti UVP byla uložena povinnost nahradit náklady řízení, celkem 11 000 eur. Proti tomuto rozhodnutí podala společnost UVP dne 27. srpna 2012 opravný prostředek k Hof Van Beroep te Antwerpen.

17. Současně společnost UVP podala návrh na zahájení řízení proti podniku Virgin Media (odlišné od původního sporu) v souvislosti s anglickou částí téhož patentu. High Court (Vrchní soud) v Londýně dne 14. července 2014 konstatoval neplatnost patentu pro neexistenci tvůrčí činnosti. S přihlédnutím k rozhodnutím High Court v Londýně a předsedy Rechtbank van Koophandel te Antwerpen se společnost UVP rozhodla vzít opravný prostředek zpět prostřednictvím podání ze dne 14. srpna 2014 schváleného druhým z uvedených soudů dne 24. října téhož roku.

18. Společnost Telenet ohledně zpětvzetí návrhu společnosti UVP navrhovala, aby jej Hof Van Beroep te Antwerpen přijal a aby určil:

— že zákon ze dne 21. dubna 2007 o možnosti požadovat zpětně odměny a náklady advokátů, a královské nařízení, kterou se stanoví sazebník náhrady nákladů řízení, jsou v rozporu s článkem 14 směrnice,

— že judikatura Hof van Cassatie (kasační soud), která stanoví, že odměny a náklady advokátů související s odborným technickým poradenstvím lze na stranu, která ve sporu neuspěla, přenést pouze v případě pochybení, rovněž porušuje článek 14 směrnice,

— konečně žádala, aby společnosti UVP bylo uloženo zaplatit společnosti Telenet částku 185 462,55 eura za náklady advokáta a 44 400 eur za technické poradenství znalce, patentového zástupce.

19. Podle tvrzení společnosti Telenet ve vztahu k nákladům řízení, které by měly být přiznány v její prospěch – jediný přetrvávající bod původního řízení – platí v belgickém právu pravidlo, že jejich náhrada přísluší straně, která ve sporu neuspěla. Nicméně pro konkrétní určení nákladů advokáta přičitatelných k tíži neúspěšné straně, uvádí královské nařízení maximální nepřekročitelné částky, což je podle názoru společnosti Telenet v rozporu s článkem 14 směrnice.

20. Rovněž pokud jde o náklady na technické poradenství znalce nezahrnuté do působnosti zákona ze dne 21. dubna 2007 a královského nařízení, podle společnosti Telenet stanoví judikatura Hof van Cassatie, že mohou být přeneseny pouze tehdy, když se zjistí pochybení neúspěšné strany sporu, což také není slučitelné s článkem 14 směrnice.

21. Za těchto okolností Hof Van Beroep te Antwerpen usnesením ze dne 26. ledna 2015 pokládá následující předběžné otázky:

„1) Brání pojmy ‚rozumné a přiměřené náklady řízení a další náklady' v článku 14 směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví belgickým právním předpisům, které umožňují soudům zohlednit přesně stanovené zvláštnosti věci, a ve vztahu k nákladům na pomoc advokáta stanoví systém různých paušálních sazeb?

2) Brání pojmy ‚rozumné a přiměřené náklady řízení a další náklady' v článku 14 směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví judikatuře, podle které je možno nahradit náklady na technického poradce pouze v případě pochybení (smluvního nebo mimosmluvního)?"

III – Shrnutí postojů stran.

A – *K první otázce*

22. Společnost UVP k předběžné otázce nezaujala žádné stanovisko a uvedla, že se jedná o spor mezi Komisí a belgickou vládou týkající se správného provedení směrnice.

23. Společnost Telenet potvrzuje, že v postavení strany, která byla úspěšná ve sporu, který probíhal v rámci působnosti směrnice, je použitelný její článek 14, čímž jí vzniká pohledávka za rozumné a přiměřené náklady řízení, vzniklé v původním řízení, která musí být v plné výši uhrazena stranou, která neměla úspěch.

24. Domnívá se, že pojmy „rozumné a přiměřené náklady řízení“ a „spravedlnost“ jsou vlastní unijnímu právu a měly by být vykládány jednotně na celém jejím území. V souladu s judikaturou zavedenou rozsudkem Realchemie Nederland [3] by opačný případ byl v rozporu s cílem směrnice.

25. Má za to, že základní cíl směrnice není naplněn, pokud držitelé práv duševního vlastnictví nejsou dostatečně chráněni soudy, jako je belgický soud, podle nichž může strana, která byla ve sporu úspěšná, získat od strany, která neměla úspěch, pouze malou část odměn advokáta.

26. Pro odůvodnění protiprávnosti stanovení finančních limitů, které směrnice neurčuje, hledá pomocí analogie oporu v judikatuře Soudního dvora, z níž se dovolává rozsudku ve věci McDonagh [4]. Je podle ní nemožné, aby pevný strop ve výši 11 000 eur zahrnoval pojmy svou povahou relativní, jako je rozumnost, přiměřenost a spravedlnost. Proto článek 14 směrnice brání tomu, aby částka náhrady, kterou úspěšná strana může získat, měla svůj maximální limit.

27. Na podporu tvrzení, že judikatura Soudního dvora je v rozporu s vnitrostátní právní úpravou, která je v zásadě postavená na absolutních hodnotách nebo na principech, které neumožňují uvážit okolnosti případu, když směrnice neposkytují tutéž přísnost, cituje rozsudky vydané ve věcech Marshall a VTB-VAB a Galatea [5].

28. Podle Komise je článek 14 směrnice formulován velmi obecně. Je nejen sám o sobě málo podrobný, ale zavádí navíc pravidlo, které připouští výjimky založené na kritériu spravedlnosti, což ukazuje na to, že členské státy mají široký prostor pro uvážení při jeho provedení do svého vnitrostátního práva.

29. Podle jejího názoru je článek 14 třeba vnímat ve světle obecného účelu směrnice (odůvodnění 10) a rozsudku Realchemie Nederland [6], a snažit se, aby ochrana duševního vlastnictví byla účinná [7]. Musí navíc zohlednit následující skutečnosti:

— že konkrétním cílem článku 14 směrnice je zamezit tomu, aby poškozená strana mohla být odrazena od zahájení soudního řízení k ochraně svých práv z duševního vlastnictví [8];

— že náklady spojené s těmito řízeními mohou v praxi představovat důležitou překážku pro jejich zahájení a že rozdílnosti mezi procesními úpravami v členských státech jsou značné, nejen před provedením směrnice do vnitrostátního práva, ale také potom [9];

— že v kontextu článku 14 směrnice lze zdůraznit, jak je uvedeno v jejím článku 3, že opatření, řízení a nápravná opatření stanovená směrnicí nemají být nadměrně složitá nebo nákladná, přičemž musejí být zároveň účinná, přiměřená a odrazující.

3 — Věc C-406/09, EU:C:2011:668, body 47 a 48.

4 — Věc C-12/11, EU:C:2013:43, body 40 a 42.

5 — Rozsudek Marshall (C-271/91, EU:C:1993:335); stejně jako rozsudek VTB-VAB a Galatea (C-261/07 a C-299/07, EU:C:2009:244).

6 — Věc C-406/09, EU:C:2011:668. Podle tohoto rozsudku je obecným cílem uvedené směrnice sblížení právních systémů, aby byla zajištěna vysoká, rovnocenná a stejnorodá úroveň ochrany duševního vlastnictví.

7 — Rozsudek L'Oréal a další (C-324/09, EU:C:2011:474), bod 131.

8 — Rozsudek Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668), bod 48

9 — http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/intellectual-property-rights/summary-of-responses_en.pdf

30. Podle Komise nebrání článek 14 směrnice systému, jako je belgický systém, který náklady advokáta pevně stanoví paušální částkou. Možnost zavést ho dává prostor pro uvážení, který členské státy mají, neboť nic nenaznačuje, že by tento nebo jiné články směrnice tuto možnost vylučovaly. Takový systém podle jejího mínění nabízí výhody z hlediska dobré správy justice, a zvláště právní jistoty a předvídatelnosti. Nejistota ohledně nákladů, které bude nutno v řízení zaplatit nebo nahradit, může znamenat nevýhodu při podání žaloby. Odrazující účinek může stejně tak dopadat na držitele práv z duševního vlastnictví. Pokud by pravidlo stanovilo náhradu nákladů v plném rozsahu, strany by se mohly cítit vystaveny velmi tíživým finančním důsledkům v případě, že by ve sporu neuspěly. Tato možnost by je také mohla odradit od zahájení řízení.

31. Belgická vláda vyložila cíle směrnice podle znění jejích bodů 10 a 11 odůvodnění a označila za její hlavní účel umožnit co nejjednodušší přístup ke spravedlnosti a zajistit v co nejvyšší míře dodržování práv duševního vlastnictví. Totéž v souladu se stanoveným účelem sleduje i zákon ze dne 21. dubna 2007 o možnosti požadovat zpětně odměny a náklady advokátů [10]. Právo na přístup ke spravedlnosti je navíc přímo odvozeno od článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

32. Poukazuje na to, že smíšený systém zavedený belgickým zákonodárcem nabízí výhodu určité předvídatelnosti ohledně finančních rizik pro případ prohry v soudní při, což nejen usnadňuje přístup ke spravedlnosti, nýbrž také chrání stranu, když se protistrana do sporu pustila s vynaložením nákladů, které nejsou ani rozumné, ani přiměřené. Navíc se jedná o vnitrostátní právní úpravu, která byla přijata po předchozí konzultaci s kladným stanoviskem sdružení belgických advokátů, kteří nejlépe znají průměrné odměny v soudních řízeních, mezi něž se počítají i ta, která se týkají duševního vlastnictví.

33. Nizozemská vláda se opírá o to, že původní návrh Komise [11] odměny advokáta výslovně zmiňoval a konečné znění nikoli, a má za to, že směrnice dává členským státům svobodu rozhodnout se, zda odměny advokáta se pojmově budou nacházet mezi položkami, které musí nahradit neúspěšná strana sporu. Pro podporu této teze cituje také čl. 45 odst. 2 Dohody TRIPS, na níž je založena směrnice [12].

34. Nizozemská vláda se odvolává na svobodu volby metody, jak určit náklady řízení, které mají být zpětně uhrazeny, a jak v souladu s ustálenou judikaturou, při absenci upřesnění požívají členské státy širokého prostoru pro uvážení pro volbu prostředků k zajištění plné účinnosti nějakého ustanovení.

35. Vyzvedává zároveň to, že tento široký prostor pro uvážení není náhodný a byl záměrně poskytnut směrnicí. Podepírá toto tvrzení zaprvé obecným a flexibilním zněním článku 14 a zadruhé kontrastem výrazů použitých v návrhu směrnice [13] a její finální formulace, zejména přidáním výrazu „zpravidla“ a vypuštěním výslovné citace „odměn advokáta“. Pokračuje pak v argumentaci tím, že tyto úpravy byly učiněny kvůli zohlednění velkých rozdílů mezi různými vnitrostátními právními úpravami, stejně jako proto, že v oblasti procesního práva jsou členské státy v zásadě samostatné.

36. Členské státy tedy mohou svobodně stanovit rozumnost a přiměřenost nákladů advokáta a náhradu, ať už prostřednictvím pevných paušálních částek, nebo jiným způsobem, ale vždy při zachování plné účinnosti článku 14 směrnice.

10 — Zdůrazňuje, že belgický Ústavní soud ve svém nálezu č. 182/2008 ze dne 18. září 2008 vydaném v řízení o neústavnosti zákona ze dne 21. dubna 2007 uznal, že zákonodárce měl na mysli zajištění právní jistoty a reagoval na vývoj judikatury v oblasti náhrady nákladů advokáta, stejně jako i ochranu přístupu všech jednotlivců ke spravedlnosti.

11 — http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003PC0046&from=EN

12 — Soudní orgány jsou oprávněny uložit porušovateli, aby zaplatil držiteli práva náhradu nákladů, které mohou zahrnovat i odměny uhrazené advokátům (http://www.wipo.int/treaties/es/text.jsp?file_id= 305906)

13 — http://eur-lex.europa.eu/legal content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003PC0046&from=EN

37. Tento článek má zajistit stranám, aby nebyly odrazovány od výkonu svých práv. Náklady advokáta představují nejvýznamnější a nejméně předvídatelnou část nákladů a v tomto smyslu mohou představovat znemožnění přístupu ke spravedlnosti. Systém paušálních částek přináší předvídatelnost a transparentnost finančních rizik a odstraňuje významnou překážku v přístupu ke spravedlnosti. Odpovídá navíc tomu, aby opatření, řízení a nápravná opatření k obraně duševního vlastnictví nebyla nadměrně složitá nebo nákladná. Sazebník paušálních částek umožňuje objektivizovat maximální úroveň, nad níž tyto náklady již nesplňují tyto požadavky.

38. A konečně, nizozemská vláda cituje bod 17 odůvodnění směrnice a trvá na tom, že posouzení rozumnosti a přiměřenosti musí být provedeno při zohlednění konkrétních okolností každého případu. Pokud sazebník slouží k vyčíslení rozumných a přiměřených nákladů, pak článek 14 směrnice nebude překážkou k povinnému omezení odměn advokáta do maximální částky.

39. Shrnuto, podle vlády Nizozemska článek 14 směrnice nebrání systému paušálních částek, zakotvených zákonem nebo jakýmkoli jiným způsobem, je-li to v souladu s tím, že nahraditelné odměny advokáta budou určovány tak, aby tyto sazby mohly odrážet rozumné a přiměřené náklady řízení se zřetelem ke zvláštnostem věci.

40. Podle polské vlády článek 14 směrnice nevyžaduje, aby neúspěšná strana pokryla veškeré procesní náklady strany úspěšné, ale pouze jen ty rozumné a přiměřené. Právě stanovení pevného sazebníku paušálních tarifů umožňuje, aby uložení povinnosti zaplatit náklady mohlo být hodnoceno jako rozumné.

41. Belgický systém umožňuje, aby neúspěšná strana mohla náklady protistrany za přijatelných socioekonomických podmínek unést. Rovněž zamezuje tomu, aby úspěšná strana zahrnula do nákladů uměle vytvořené nebo neospravedlnitelné náklady, ať už proto, že disponuje neúměrně většími finančními prostředky ve srovnání s možnostmi druhé strany, nebo ve zlém úmyslu, aby nejen že neúspěšná strana musela nést negativní důsledky zamítnutí svých návrhů, ale ještě jí přidala i náklady uměle vytvořené.

42. Cílem článku 14 směrnice je, aby se poškozená strana necítila odrazena od zahájení soudního řízení na obranu svých práv z duševního vlastnictví. V belgickém systému může strana předem vyhodnotit částku nákladů, která jí bude nahrazena, nebo kterou bude muset zaplatit. Sazebník tedy činí náklady předvídatelnými a přispívá k tomu, aby strany měly možnost volby ohledně obrany svých práv.

B – *Ke druhé otázce*

43. Ani UVP, ani polská vláda se k ní nevyjádřily.

44. Společnost Telenet se domnívá, že kritérium belgické judikatury (podle níž se vyžaduje existence pochybení k tomu, aby od neúspěšné strany bylo možno získat náhradu výdajů znalce) je v rozporu s článkem 14 směrnice. Toto ustanovení nezmiňuje kritérium pochybení, a spravedlnost, na niž poukazuje, je pouhým korekčním mechanismem obecné normy, a sice náhrady veškerých rozumných a přiměřených nákladů, nikoli jeho výchozím bodem.

45. Podle Komise jsou náklady na technické poradenství znalce pokryty pojmem „náklady řízení“ v článku 14 a mohou být předmětem náhrady. Požadavek pochybení pro to, aby náhrada byla uskutečněna, není s tímto článkem slučitelný z následujících důvodů:

— formulace článku 14 neobsahuje takové kritérium a nedává možnost hodnotit náklady znalce tak, že by s nimi mělo být zacházeno jinak než se zbytkem nákladů;

— kritérium pochybení zakládá vážnou překážku k tomu, aby úspěšná strana mohla zpětně získat náhradu výdajů vynaložených na investice znaleckých posudků v soudním řízení;

— judikatura Soudního dvora, která se týkala uložení povinnosti odškodnění, byť ve věcně jiných oblastech, odmítla opodstatněnost požadavku zaviněného jednání jako dodatečného prvku nutného pro vznik odpovědnosti [14].

46. Podle belgické vlády výdaje na odměnu znalce nespadají do působnosti zákona ze dne 21. dubna 2007. Belgický Hof van Cassatie (odvolací soud) uznal princip opakovatelnosti těchto nákladů za určitých podmínek: je nutno prokázat existenci zaviněného jednání, které způsobilo škodu spočívající v zaplacení výdajů a odměn znalců, které musí být ve vztahu příčinné souvislosti s pochybením a potřebou technického poradenství.

47. Tato judikatura podle názoru belgické vlády opravňuje plnou náhradu nákladů znalce, jestliže zahrnují škodu, kterou má neúspěšná strana nahradit na základě smluvního nebo mimosmluvního pochybení. Systém je tedy slučitelný s článkem 14 směrnice.

48. Podle názoru nizozemské vlády mají být náklady znalce neúspěšnou stranou nahrazeny, jsou-li rozumné a přiměřené. Článek 14 nedává žádný prostor pro omezující výklad, podle něhož by náklady znalce byly nahraditelné jedině tehdy, když by bylo přítomno pochybení neúspěšné strany.

IV – **Analýza**

A – *K první předběžné otázce.*

49. Článek 14 směrnice obsahuje dva právní pojmy („náklady řízení“ a „další náklady, které případně mohla vynaložit úspěšná strana“), k jejichž detailní analýze nebude v odpovědi na první otázku nutno přikročit, neboť odměny advokáta jsou bez problémů podřaditelné pod pojem „náklady řízení“. „Náklady řízení“ zahrnují tyto odměny ze své povahy [15], což vyplývá jak z belgických právních předpisů [16], tak z ostatních právních řádů, a ze samotného jednacího řádu Soudního dvora [17].

50. Když jsou odměny advokáta úspěšné strany „rozumné a přiměřené“, ukládá článek 14 směrnice jako *obecná norma*, že jejich placení přísluší neúspěšné straně, „jestliže tomu nebrání spravedlnost“. Ustanovení tím včleněním obecnou normu oslabuje řadou výjimek z důvodu spravedlnosti: mezi jinými takových, že důsledky tohoto pravidla budou v jediném procesu opačné.

51. Přívlastky „rozumné a přiměřené“ [18] jsou tedy klíčové pro rozhodnutí, zda úhradu odměn advokáta jedné strany ponese ta, které bude uložena náhrada nákladů řízení. Obě vlastnosti musí být přítomny, aby pravidlo v článku 14 bylo použitelné, při předpokladu souladnosti s článkem 3 směrnice, podle jehož znění opatření, řízení a nápravná opatření potřebná k zajištění dodržování práv duševního vlastnictví musí být „spravedlivá, nestranná a přiměřená“.

14 — Rozsudky Dekker (C-177/88, EU:C:1990:383), Draehmpaehl (C-180/95, EU:C:1997:208) a Strabag a další (C-314/09, EU:C:2010:567).

15 — Nepovažuji za podstatné to, že v procesu tvorby směrnice zmizel z jejího článku 14 výslovný odkaz na odměny advokáta, neboť ať už jsou nebo nejsou výslovně zmíněny, jedná se o nejtypičtější část nákladů řízení.

16 — Viz čl. 1018 odst. 6 belgického soudního řádu.

17 — Článek 144 písm. b) jednacího řádu. Soudní dvůr trvale používá pojmy rozumnost, přiměřenost a spravedlivé posouzení pro konkretizaci nákladů řízení požadovaných stranami řízení. Tak tomu bylo mimo jiné v rozhodnutích vydaných ve věcech Deoleo v. Aceites del Sur-Coosur (C-498/07 P-DEP, EU:C:2013:302), bod 35; Zafra Marroquineros v. Calvin Klein Trademark Trust, (C-254/09 P-DEP, EU:C:2012:628), bod 31; Internationaler Hilfsfonds v. Komise, (C-208/11 P-DEP, EU:C:2013:304), bod 30; Německo a další v. Komise (C-75/05 P a C-80/05 P-DEP, EU:C:2013:458), bod 48; OCVV v. Schräder (C-38/09 P-DEP, EU:C:2013:679), bod 36; Elf Aquitaine v. Komise (C-521/09 P-DEP, EU:C:2013:644), bod 28, a Wedl & Hofmann v. Reber Holding (C-141/13 P-DEP, EU:C:2015:133), bod 28.

18 — Některé jazykové verze směrnice připojují oba přívlastky jak k nákladům řízení, tak i k dalším nákladům řízení. Jiné je naopak (francouzská, španělská a italská) používají jen k nákladům řízení. Smysl normy navádí rozšířit je na obě kategorie, jak je tomu v anglické, německé, portugalské a nizozemské verzi.

52. Posouzení „rozumnosti“ odměn musí zaprvé dbát na ideu „přiměřené vymahatelnosti“, kterou německá verze článku 14 směrnice doporučuje [19]. Vnitrostátní předpisy by kvůli tomu mohly shledat nepřiměřenou náhradu výdajů advokáta, například kdyby kromě jiných hypotetických situací bylo zapojení tohoto profesionála v určitém řízení nadbytečné. Výdaje, jejichž náhrada se od neúspěšné strany požaduje, se tím pádem mohou omezit na tyto „nutné výdaje“, které vynaložila úspěšná strana sporu [20].

53. Zadruhé je nutno analyzovat, zda je odměna advokáta „přiměřená“, to znamená, zda zachovává potřebnou vazbu na celou řadu proměnných, které opět přísluší stanovit zákonu nebo soudu. Faktory jako je předmět sporu, jeho výši, komplexnost právních otázek, které vyvstaly, provedení práce na jejich obhájení, finanční možnosti strany, které bylo uloženo nést náklady a další jim podobné, by měly být hodnoceny před rozhodnutím, zda existuje vhodná přiměřenost (proporcionalita) odměn advokáta, které strana, jíž svědčí právo na náhradu nákladů řízení, požaduje získat od neúspěšné strany ve sporu o ochraně práv z duševního vlastnictví.

54. V projednávaném případě se předkládající soud nevyjádřil k rozumnosti a přiměřenosti odměn advokáta obhajujícího zájmy společnosti Telenet. Toto posouzení patří do jeho výlučné pravomoci a Soudní dvůr jej nemůže nahrazovat. Odpověď na předběžnou otázku tedy ponechá nedotčeno oprávnění soudu *a quo* rozhodnout, zda částka 185 462,55 eura, požadovaná společností Telenet z titulu výdajů advokáta, je rozumná a přiměřená okolnostem případu, který řešil. Jestliže předkládající soud rozhodne, že ano, bude muset ještě posoudit, zda náhrada této částky je v souladu s požadavkem spravedlnosti, což mu bezpochyby dává manévrovací prostor. Všechna tato posouzení absolutně nezávisí na rozhodnutí o platnosti horní hranice z hlediska unijního práva, která bude zmíněna později.

55. Ani směrnice jako celek, ani článek 14, nemohou být vykládány bez ohledu na hodnoty a zásady inspirující právní řád Unie, mezi nimiž figurují právní jistota stejně jako právo na účinnou soudní ochranu v rámci práva na přístup ke spravedlnosti.

56. Navzdory některým připomínkám – zvláště od belgické vlády – odvolávala se na procesní autonomii států, se výklad článku 14 směrnice nemůže obejít bez teleologického kritéria: její cíl spočívá ve sblížení právních systémů tak, aby byla zajištěna vysoká, rovnocenná a *stejnorodá* úroveň ochrany duševního vlastnictví na vnitřním trhu. Členské státy mají v souladu s tímto záměrem stanovit přesná opatření, řízení a nápravná opatření, aby byla dodržována práva duševního vlastnictví v normativním rámci působnosti vymezeném samotnou směrnicí.

57. Ve středu tohoto normativního rámce je zdůrazněna úvaha, jejíž důležitost také nelze pominout: řízení a nápravná opatření, která mají členské státy v této oblasti zavést, nesmějí být „nadměrně složitá nebo nákladná“ (čl. 3 odst. 1 směrnice). V důsledku toho „výdaje“ souvisejících řízení nemohou představovat pro strany neúměrně těžké břemeno [21].

19 — Německá verze článku 14 směrnice odkazuje na „Prozesskosten und sonstigen Kosten […] soweit sind *zumutbar* und angemessen“ (kurziva provedena autorem tohoto stanoviska).

20 — Pojem „nutné výdaje“ výslovně figuruje v již zmíněném čl. 144 písm. b) jednacího řádu Soudního dvora pod názvem „přiznatelná náhrada nákladů řízení“. Mezi ně se počítají zejména „výdaje na cestu a pobyt, a odměny zmocněnců nebo advokátů“.

21 — Tatáž obava je seznatelná ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2003/35/ES ze dne 26. května 2003 ze dne 26. května 2003 o účasti veřejnosti na vypracovávání některých plánů a programů týkajících se životního prostředí a o změně směrnic Rady 85/337/EHS a 96/61/ES, pokud jde o účast veřejnosti a přístup k právní ochraně (Úř. věst. L 156, s. 17; Zvl. vyd. 15/07, s. 466). Články 10 *bis* odst. 5 a 15 *bis* pododstavec pátý těchto dvou posledně jmenovaných směrnic v příslušném pořadí vyžadují, aby soudní řízení nebyla neúměrně nákladná.

58. Ze systematického hlediska směrnice zahrnuje do jednoho oddílu (šestého) „náhradu škody“ a „náhradu nákladů řízení“. I když bod 26 odůvodnění pojednávající o hrazení způsobených škod nezmiňuje náklady řízení, je dost dobře možné setrvat na tom, že společné zařazení umožňuje katalogizovat je jako element navíc, který směrnice zamýšlí zohlednit pro odškodnění držitelů práv duševního vlastnictví. Činí tak nicméně přijetím pouhého „obecného pravidla“ oslabeného výjimkami a podmiňuje jeho použití několika různých faktorů, které tvoří režim náhrady škody.

59. Soudní dvůr se vyjádřil k nákladům řízení vzniklých v řízeních o ochraně práv z duševního vlastnictví v rozsudcích Realchemie Nederland [22] a Diageo Brands [23]. Z jeho výkladu, zejména v odstavci 49 rozsudku Realchemie Nederland [24], je možno převzít myšlenku, již dříve zde shrnutou, že článek 14 směrnice je dodatečným elementem k tomu, aby držiteli práv duševního vlastnictví byla poskytnuta celková náhrada způsobené škody. Soudní dvůr navíc zdůrazňuje, že článek 14 směrnice usiluje o posílení ochrany duševního vlastnictví tím, že brání tomu, aby poškozená strana byla odrazena od zahájení soudního řízení k ochraně svých práv.

60. V rozsudku Realchemie Nederland Soudní dvůr nicméně nedospěl k tomu, aby se vyjádřil k rozumnosti a přiměřenosti nákladů řízení, neboť to bylo pro toto řízení o předběžné otázce nadbytečné [25]. Diskuse o výkladu a dosahu článku 14 tedy zůstává neuzavřená, a přesně proto je předmětem této předběžné otázky.

61. Princip právní jistoty pevně potvrzený judikaturou je svázán s předvídatelností soudních rozhodnutí. Soudní dvůr se při různých příležitostech opakovaně vyslovil, že „[…] unijní předpisy musí být přesné a jejich použití pro jednotlivce předvídatelné, a […] tento požadavek právní jistoty se ukládá se zvláštní přísností, jestliže se jedná o předpisy, které mohou mít finanční důsledky, s cílem umožnit, aby dotčené osoby přesně znaly rozsah povinností, které jsou jim uloženy“ [26].

62. Přímým důsledkem tohoto principu odpovídajícím správnému výkladu článku 14 směrnice je to, že členské státy musí podporovat mechanismy, které zjednodušují předvídatelnost nákladů řízení. Soudní dvůr v rozsudku Komise v. Spojené království [27], kdy analyzoval anglické právo týkající se „ochranných opatření v oblasti nákladů“, konkrétně poukázal na potřebnost záruk rozumné předvídatelnosti, a to jak ve vztahu k povinnosti platit náklady soudního řízení, tak k jejich výši.

63. Nepřekvapuje tedy, že některé strany, které podaly vyjádření, zdůraznily protiklad s předvídatelností a právní jistotou jakožto klíčovými elementy pro kvalifikaci nákladů řízení. Jeden z rozhodujících faktorů je ve chvíli, kdy se čelí soudnímu sporu, jsou jeho ekonomické náklady a předpokládané finanční vklady, které dotčení budou muset nést.

64. Z tohoto pohledu nemohu sdílet takový výklad článku 14 směrnice, který nutně vede k začlenění veškerých odměn advokáta, které investovala úspěšná strana, do nákladů řízení. Propaguji naopak to, že: a) nahraditelné náklady z tohoto titulu jsou v každém případě je ty příslušné náklady, které jsou rozumné a přiměřené, a b) členské státy mohou právě s ohledem na požadavek předvídatelnosti „objektivním“ způsobem a v obecné rovině určit maximální nahraditelnou částku v rámci odstupňovaného sazebníku, jak to činí dotčené belgické právní předpisy.

22 — Věc C-406/09, EU:C:2011:668, body 48 a 49.

23 — Věc C-681/13, EU:C:2015:471, bod 72.

24 — Věc C-406/09, EU:C:2011:668. Jako obecné pravidlo, že původce porušení práv duševního vlastnictví obecně nést veškeré finanční následky svého jednání.

25 — Věc C-406/09, EU:C:2011:668. Omezil se na zkoumání, zda náklady řízení na základě *exequatur* (doložka vykonatelnosti), vydané v některém členském státě, v němž se žádalo o uznání a výkon rozhodnutí vydaného v jiném členském státě, v rámci řízení o ochraně práv duševního vlastnictví, jsou podřaditelné pod rozsah působnosti článku 14 směrnice.

26 — Rozsudek Irsko/Komise (325/85, EU:C:1987:546), bod 18.

27 — Věc C-530/11, EU:C:2014:67, bod 52 a násl. Vnitrostátní normy upřednostňovaly počáteční omezení částek nákladů řízení, které mohou do skončení sporu vynaložit.

65. Je namístě nezaměňovat vztah advokát-klient se vztahem, který vede k založení povinnosti náhrady nákladů řízení. První z nich je smluvní vztah o poskytování služeb, v jehož mezích si oba svobodně stanoví finanční protiplnění klienta a jeho advokáta. Druhý je procesně-právním vztahem, který má úspěšné straně kompenzovat náklady, která nesla v průběhu řízení, na účet strany, která ve sporu úspěšná nebyla.

66. Odlišná povaha obou vztahů je podstatná, neboť v prvním (smluvním) mají subjektivní představy určující váhu a přijetí finančních podmínek advokáta plně závisí na vůli klienta, který si jednoduše může najít na svou obhajobu jiného odborníka. V procesním vztahu tato svoboda volby neexistuje, proto je logické, že se aplikují nějaká objektivní kritéria [28] na podporu určení, a případně i úpravu částek navratitelných odměn ze strany někoho, kdo neměl žádnou možnost podílet se na výběru advokáta opačné strany.

67. Objektivní kritéria mohou být upravena na bázi standardních nákladů na právní pomoc, což mimo jiné pomůže podpořit rovnost stran v řízení, a vyhnout se tomu, aby jedna z nich, ta, která je v lepší finanční situaci, přenesla tíhu svého rozhodnutí na protistranu. Kdyby bylo možné přenést celou částku palmáre advokáta na protistranu, žalobce s vyššími ekonomickými možnostmi by mohl svou možnost volby používat *quasi* donucovacím způsobem. Pod tíhou rizika, že by musel platit velmi vysoké výdaje advokáta protistrany, by se mohl dotčený rozhodnout, že nemá smysl bojovat a jistější bude se vzdát výkonu svých práv. Princip rovnosti stran v řízení a právo na přístup ke spravedlnosti, s nímž je vše v této diskusi nevyhnutelně spojeno [29], by pozbyly smyslu.

68. Jisté je to, že podle čl. 3 odst. 2 směrnice řízení a nápravná opatření musejí být „účinná, přiměřená a odrazující“. Odrazení může fungovat ve dvojím smyslu: z jedné strany se někdo může cítit zbaven odvahy zahájit soudní řízení, protože v případě prohry by jednak stál před povinností zaplatit velmi vysoké náklady a jednak by získal zpět jen malou část vynaložených výdajů, kdyby vyhrál. Co se týče nákladů řízení, potenciálního „odrazení“ tohoto typu se podle mého mínění dosáhne, pokud se počítají podle předvídatelných vzorců, které jsou předem pevně stanoveny a jsou objektivní a přiměřené. Nahraditelné náklady advokáta k tíži neúspěšné strany mohou znamenat závažnou překážku v přístupu ke spravedlnosti (to je z jedné strany faktor „odrazující“, dokud se nezmění v „neúměrný“, což zakazuje článek 3 směrnice), pokud jejich stanovení závisí výhradně na oprávněném, bez vnější kontroly jím stanovených částek.

69. Je s těmito kritérii v souladu systém, jako je ten belgický, který nastavuje maximální hranici nahraditelných odměn advokáta pro stranu, které je uložena náhrada nákladů? Žádná ze stran tohoto řízení o předběžné otázce (ani společnost Telenet) netvrdila, že absolutní hranice obecně *per se* představují porušení článku 14 směrnice [30], na čemž se s nimi shoduji [31]. Komise výslovně uznává, že toto ustanovení nevylučuje systémy paušálních sazebníků, když možnost jejich stanovení vychází z prostoru pro uvážení, který mají členské státy. V témže smyslu byly nasměrovány připomínky Nizozemska: výrazy „rozumné a přiměřené“ a odkaz na „spravedlnost“ v článku 14 směrnice jsou tak široké, že dávají členským státům možnost volby.

28 — Soudní dvůr použil pojem „objektivní přiměřenost“ nákladů v rozsudku Edwards a Pallikaropoulos (C-260/11, EU:C:2013:221), v jehož bodě 40, když zvažoval rovnováhu mezi soukromým zájmem žalobce a zájmem veřejným (v tomto případě představovaným ochranou životního prostředí), zdůraznil, že „jeho posouzení se tudíž nemůže týkat pouze hospodářské situace dotčené osoby, ale musí se rovněž zakládat na objektivní analýze výše nákladů řízení […]. Z tohoto hlediska se náklady řízení nesmí v určitých případech jevit jako objektivně nepřiměřené. Náklady řízení tak nemohou přesáhnout finanční možnosti dotčené osoby a v každém případě se nesmí jevit ani jako objektivně nepřiměřené.“

29 — Nemůže tomu být jinak, neboť právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces je uznáno článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie. Její zmínění je namístě vzhledem k tomu, že předmět řízení spadá do oblasti použití unijního práva (článek 51 Listiny).

30 — Na obranu svých tvrzení se některé odvolávaly na Dohodu o Jednotném patentovém soudu (Úř. věst. L 2013, C 175, s. 1), který stanovil nejen zavedení kritérií rozumnosti a přiměřenosti, nýbrž také maximální hranici nákladů takto: „[…] neúspěšná strana ponese náklady řízení, budou-li rozumné a přiměřené, a další náklady řízení, které vynaložila strana, která měla v řízení úspěch, pokud není z důvodu spravedlnosti rozhodnuto jinak. V *souladu s jednacím řádem se stanoví horní hranice.* “ (kurziva provedena autorem tohoto stanoviska).

31 — Obhájce společnosti Telenet při jednání připustil, že by neměl námitek proti použití pevně stanovené maximální hranice v královské vyhlášce, pokud by tato byla vyšší.

70. Belgické království činí vyjádření ve prospěch použití principu procesní autonomie států. Myslím si naopak, jak jsem již dříve uvedl, že vzhledem ke zvláštnímu ustanovení směrnice, které se snaží „sjednotit“ řízení o nákladech v jedné kategorii řízení (o právech duševního vlastnictví), přísluší úprava procesních prostředků bezpochyby členským státům, ale v rámci vymezeném směrnicí [32].

71. Belgický systém sazeb u nákladů advokáta, postavený na kritériu výhry (strana, která spor prohraje, platí honoráře advokáta té strany, která vyhrála), stanoví maximální a minimální hranice, které lze podle práva požadovat v závislosti na výši sporu [33]. Určení přesné sumy, již lze požadovat, přísluší soudu, který se seznámil s případem, který ji určí s ohledem na okolnosti případu, vždy v mezích těchto hranic.

72. V hlavním řízení soud v prvním stupni vyčíslil náklady na odměny advokáta na 11 000 eur, maximální částka u žalob ve věcech neurčité výše, dle znění článku 3 Real Decreto. Přiznaná částka je tedy mnohem nižší, než jakou žádala strana oprávněná požadovat náhradu nákladů řízení (víc než 185 000 eur). Tato okolnost není, jakkoli to tak vypadá, ve skutečnosti důležitá, neboť jednak nepřísluší rozhodnout, zda odměny byly rozumné a přiměřené, Soudnímu dvoru, nýbrž předkládajícímu soudu a jednak z předložených informací nelze vyhodnotit, kde by přesně byl bod rovnováhy.

73. Odpověď musí být podle mého názoru dána tak, aby hodnotila belgický systém jako celek, ve světle běžných standardních odměn advokátů, které se platí v této zemi. Článek 14 směrnice sice zamýšlel sjednotit právní režim nákladů řízení použitelný ve věcech duševního vlastnictví pro všechny členské státy, neusiloval však o srovnání nebo o sblížení odměn v těchto záležitostech, o nichž je obecně známo, že se vzájemně liší. Královská vyhláška se právě proto schvalovala s přihlédnutím k doporučujícímu stanovisku belgických profesních organizací (sdružení advokátů), a z toho důvodu lze v zásadě vycházet z toho, že maximální částky jsou uzpůsobeny průměrným standardům použitelným v Belgii. Tyto organizace se nacházejí v nejvhodnější situaci, aby mohly těm, kteří určují pravidla, doporučit „objektivní přiměřenost“, nad kterou již není v Belgii nikdo povinen platit odměny advokáta protistrany.

74. Podpora systému vytvořeného belgickým zákonodárcem navíc pracuje s předvídatelností částek nákladů řízení, jejichž placení se strany vystavují od samého začátku řízení. Jak jsem již dříve zdůraznil, ochrana právní jistoty vyžaduje disponovat přesnými údaji (pevnými nebo procentuálními), na základě kterých je možno spočítat finanční rizika při podniknutí procesních kroků, ať ofenzivních nebo defenzivních.

75. Vycházím-li z těchto předpokladů, myslím, že článek 14 směrnice nenutí Soudní dvůr k „usměrnění“ vůle belgického zákonodárce, vyjádřené ve dvou shora popsaných normách o maximální hranici odměn, od nichž se odvíjí povinnost strany, jíž byla uložena náhrada nákladů řízení, nahradit náklady vynaložené advokátem protistrany. Domnívám se, že belgické orgány počítaly – a tak to i dokládaly v procesu tvorby těchto předpisů – s přesnými informacemi při zavádění systému maximálních odměn advokáta (které uspokojí úspěšnou stranu soudního sporu) slučitelnými s jejich vlastními standardy nákladů při zohlednění, kromě jiných faktorů, i specifičnosti situace právního zastoupení v této zemi [34].

32 — V rozsudku Diageo Brands (C-681/13, EU:C:2015:471), bod 73, Soudní dvůr vyslovil, že ustanovení směrnice nemají upravovat všechny aspekty spojené s právy duševního vlastnictví, nýbrž jen ty, které jsou na jedné straně těmto právům vlastní, aniž je na druhé straně dotčena povinnost existence účinných právních prostředků k předcházení, zastavení a nápravě jakéhokoli porušení těchto práv stanovené unijním právem nebo vnitrostátním právem dotyčného členského státu.

33 — Bod 16 těchto závěrů byl přepsán do tabulky, v níž jsou uvedeny maximální částky v závislosti na výši sporu. Je-li výše neurčitá, rozpětí se pohybuje od 82,50 eura do 11 000 eur. Tyto částky se počítají v každé procesní fázi, to znamená v každém stupni řízení.

34 — Belgický ústavní soud v nálezu č. 182/2008 zdůraznil, že zákon ze dne 21. dubna 2007, stejně jako královská vyhláška vydaná k jeho provedení, zavedly omezení nahraditelné částky úspěšné straně řízení k tíži té, která neměla úspěch, z důvodu „úmyslu zákonodárce zachovat přístup ke spravedlnosti znevýhodněným osobám a vůle vyloučit nebo omezit ‚procesy uvnitř procesu‘ týkající se výše odměn, které mohou být nahrazeny“.

76. Lze víceméně kritizovat skutečnost, že uvnitř tohoto systému je horní hranice stanovena takovým způsobem, že u žalob na určitou výši nahraditelných odměn nepřevyšuje 30 000 eur na každou instanci a u neurčitelných odměn 11 000 eur taktéž na každou instanci, z jiných úhlů pohledu, nikoli však z hlediska souladnosti s článkem 14 směrnice. Systém by nepochybně bylo možné vylepšit (například umožnit jednotlivé výjimky pro výjimečné případy), ale jak byl vystavěn, neporušuje tento článek, jehož znění zavádí „obecné pravidlo" připouštějící výjimky a odvolává se na vodítka rozumnosti a přiměřenosti, která dávají členským státům velký prostor svobody k utváření právních norem, jak jsem již opakoval. Vnitrostátní zákonodárce podle mého názoru může sám s přihlédnutím k právní kultuře a situaci právního zastupování v Belgii vyhodnotit mezi jinými faktory, jaké horní hranice nahraditelných odměn advokáta jdoucí k tíži neúspěšné strany, již nejsou rozumné.

B – *Ke druhé předběžné otázce.*

77. Řešení druhé předběžné otázky musí být postaveno na základě pojmů, jimiž soud *a quo* popisuje vnitrostátní právo. Jeho východiskem je, že „judikatura [belgická] stanoví, že výdaje na technické poradenství mohou být nahrazeny jen v případě pochybení (smluvního nebo mimosmluvního)". Je zde jednomyslná shoda na tom, že náhrada výdajů znalce (zahrnuje příslušné výdaje expertů a technických poradců) nepodléhá platným předpisům pro náhrady odměn advokáta.

78. Předkládající soud má pochybnost o tom, zda je belgická judikatura o náhradě nákladů řízení slučitelná s článkem 14 směrnice. K tomu strany zaujaly postoj v písemných vyjádřeních předložených v tomto řízení o předběžné otázce, a s výjimkou belgického království se shodují na tezi o neslučitelnosti.

79. Než se vyslovím ohledně odpovědí, musím učinit dvě upřesnění. První je to, že pod pojem „výdaje vynaložené na pomoc znalců, expertů a technických poradců" se mohou podřadit různé skutečnosti, z nichž některé nemusejí nutně spadat do kategorie „nákladů řízení". Tento posledně zmíněný pojem nezahrnuje výdaj více či méně „vázaný" na podání žaloby nebo na úhradu s ní „související", nýbrž musí mít svůj bezprostřední a přímý původ v samotném soudním řízení. Fyzická nebo právnická osoba může dovést do konce předběžné řízení, nebo dokonce uskutečnit předběžné konzultace s určitými poradci nebo experty, aniž její náklady důvodně figurují mezi „náklady řízení". Podle bodu 26 odůvodnění směrnice „náklady na zjištění porušení práva a totožnosti porušovatele" uskutečněné v rozsahu ochrany práv duševního vlastnictví patří do kapitoly náhrady škody (článek 13), a nikoli do nákladů řízení (článek 14).

80. Druhé upřesnění je, že belgický soudní řád (čl. 1018 odst. 4) zmiňuje mezi náklady řízení, jejichž placení dopadne na neúspěšnou stranu – tj. obecný režim výhry – náklady, které připadají na „svědky a znalce", pokud se zapojili dohodnutým procesním způsobem do „provádění důkazů". Vzhledem k těmto nákladům znalců se nejeví vhodné použití kritéria pochybení (subjektivního), na které poukazuje předkládající soud, nýbrž pravidla (objektivního) výhry.

81. Bylo by tedy třeba vyjasnit, ke kterým nákladům znalce se přesně vztahuje belgická judikatura, když spojuje jejich náhradu s existencí pochybení při vzniku škody, která zakládá povinnost náhrady [35]. Mohou existovat dva druhy vydání, které vzniknou v souvislosti s dokazováním technické povahy: a) která vznikla účastí expertů (znalců) v řízení, a s nimiž počítá čl. 1018 odst. 4 soudního řádu, a b) která vznikla mimo řízení na podporu žaloby nebo na podpory vyjádření k žalobě. Jenom těch druhých se zřejmě týkala judikatura, na niž poukazoval předkládající soud a sama belgická vláda.

35 — Ani v písemných, ani v ústních vyjádřeních nebylo konstatováno s dostatečnou mírou jistoty, zda existuje obecná, ustálená a jednotná judikatura v této oblasti. Některé rozsudky belgického Hof van Cassatie (odvolací soud) připustily, aby náklady na technické poradenství byly nahrazeny straně, která utrpěla újmu, přesně z titulu jejich nahraditelnosti, když byly podstatné pro její vyčíslení (například ve věcech vyvlastnění).

82. Se všemi těmito výhradami odpověď, kterou navrhuji dát na druhou předběžnou otázku, má svůj rub i líc. Podle mého názoru článek 14 směrnice nebrání vnitrostátní judikatuře, kterou zmiňuje předkládající soud, když se požadované náklady na technické poradenství nedají podřadit pod pojem „náklady řízení" podle konkrétních okolností, například pro svůj čistě předběžný charakter nebo pro jiné faktory, z nichž některými jsem se předtím zabýval. Tato možná hypotéza, že jejich náhrada je proveditelná s ohledem na článek 13 směrnice, ustanovení, které umožňuje zohlednit okolnosti spojené s pojmem „pochybení" (náhrada škody se nařídí „[…] porušovatel věděl nebo rozumně vědět měl, že porušuje práva").

83. Oproti tomu a jako opak k předchozímu návrhu odpovědi lze říci, že vydání, jež mají svůj původ v účasti znalce v řízení na ochranu práv duševního vlastnictví, která mají přímý a bezprostřední vztah k podání žaloby, musejí být podle článku 14 směrnice úspěšné straně nahrazena (to znamená tehdy, jsou-li rozumné a přiměřené a nepříčí se spravedlnosti), aniž je možné vyžadovat doplňující podmínku, jako je přítomnost pochybení.

84. Jestliže navrhuji na druhou předběžnou otázku odpověď, která se liší od té, která byla navržena pro otázku první, je to proto, že vnitrostátní pravidlo (judikatorního původu), které mělo být používáno, může zcela nebo zčásti vyloučit náhradu výdajů na znalce v řízeních týkajících se duševního vlastnictví, konkrétně kvůli konceptu pochybení, což se v případě odměn advokáta neděje. Vyloučení zobecněné těmito „náklady řízení" (pokud mají ve skutečnosti tento charakter), které by mohlo vyplynout z vnitrostátní judikatury dopadající na tento druh sporů, by neumožňovalo ani hodnotit *ad casum* jejich přiměřenost nebo rozumnost, což podle mého názoru není slučitelné ani se zněním, ani s účelem článku 14 směrnice.

V – **Závěry**

85. Vzhledem k předcházejícím úvahám navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžné otázky odpověděl následovně:

„1) Článek 14 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví nebrání vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená v tomto řízení o předběžné otázce, která stanoví maximální hranici náhrady odměny advokáta účastníka řízení, který měl ve věci úspěch, k tíži účastníka řízení, kterému je uložena náhrada nákladů, ve všech typech sporů, včetně sporů týkajících se ochrany práv duševního vlastnictví.

2) Článek 14 směrnice 2004/48 brání požadavku existence pochybení jako nezbytné podmínky k tomu, aby účastníkovi řízení, který v řízení neuspěl, byla uložena náhrada rozumných a přiměřených nákladů řízení, jež nejsou v rozporu se spravedlností, vynaložených účastníkem řízení, který měl v řízení úspěch, jestliže mají přímou a bezprostřední souvislost s uskutečněním procesních kroků k ochraně práv duševního vlastnictví."